УДК 78.071.1.087.68:2-135(477)

DOI 10.34064/khnum2-1703

Сухомлінова Т. П.

ORCID 0000-0002-7251-0793

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
кафедра теорії і методики мистецької освіти та диригентсько-хорової під-
готовки вчителя,

61166, провулок Фанінський, 3-в, Харків, Україна,

Харківське музичне училище імені Б. М. Лятошинського,

61001, Гімназійна набережна 1А, Харків, Україна

Хорова творчість Ганни Гаврилець як символ соборності України (на прикладі музично-сценічного дійства «Золотий камінь посіємо»)

АНОТАЦІЯ ■ Сухомлінова Т. П. Хорова творчість Ганни Гаврилець як символ соборності України (на прикладі музично-сценічного дійства «Золотий камінь посіємо»). ■ Тема соборності України зберігає злободенність протягом майже всієї її історії, залишаючись актуальною і сьогодні. Мета пропонованого дослідження – виявити в хоровій творчості Г. Гаврилець, однієї з ведучих представниць сучасного українського музичного мистецтва, характерні риси, що символізують ідею соборності української нації; релігійні, фольклорні, світоглядні ознаки національної самобутності, які складають єдину духовну систему національної культури.

Музично-сценічне дійство «Золотий камінь посіємо» є унікальним твором, в якому композиторка своїм даруванням створила цілісну картину авторського бачення єдиної соборної України, охопивши основні віхи її історії (від прадавніх часів до сьогодні), традиції та вірування народу (релігійні та побутові), об'єднавши регіональні культурні ознаки в загальну систему цінностей української нації у минулому та сучасності. Аналіз твору Г. Гаврилець дає підстави вважати, що його композицію здійснено за принципом «єдності та різноманітності», застосування якого сприяє більш яскравому вираженню його головної ідеї. Так, унікальні, самобутні особливості представлених

в дійстві епох історії України, її географічних регіонів, мистецтва її видатних творців (композиторів, поетів, виконавців) складаються в єдиний «портрет» української нації, загальний образ її ментальності та культури. ■ **Ключові слова:** *Україна, соборність, хорова творчість Ганни Гаврилець, компози-торка, традиції, обрядовий фольклор, історичні епохи, принцип єдності та різноманітності.*

АННОТАЦІЯ ■ Сухомлинова Т. П. Хоровое творчество Анны Гаврилец как символ соборности Украины (на примере музыкально-сценического действия «Золотой камень поседем») ■ Тема соборности Украины сохраняет злободневность в течение практически всей её истории, оставаясь актуальной и сегодня. Цель предлагаемого исследования – выявить в хоровом творчестве А. Гаврилец, одной из ведущих представительниц современного украинского музыкального искусства, характерные черты, символизирующие идею соборности украинской нации; религиозные, фольклорные, мировоззренческие признаки национальной самобытности, которые составляют единую духовную систему национальной культуры.

Музыкально-сценическое действие «Золотой камень поседем» – уникальное сочинение, в котором дарование композитора создало целостную картину авторского видения единой соборной Украины, охватив основные вехи её истории (от древнейших времен до сегодняшнего дня), традиции и верования народа (религиозные и бытовые), объединив региональные культурные признаки в общую систему ценностей украинской нации в прошлом и современности. Анализ сочинения А. Гаврилец даёт основания считать, что композиция произведения осуществлена по принципу «единства и разнообразия», применение которого способствует более яркому выражению его главной идеи. Так, уникальные, самобытные особенности представленных в действе эпох истории Украины, её географических регионов, искусства её выдающихся творцов (композиторов, поэтов, исполнителей) складываются в единый «портрет» украинской нации, общий образ её ментальности и культуры. ■ **Ключевые слова:** *Украина, соборность, хоровое творчество Анны Гаврилец, композитор, традиции, обрядовый фольклор, исторические эпохи, принцип единства и разнообразия.*

ABSTRACT ■ Sukhomlinova T. P. Choral creativity by Hanna Havrylets as a symbol of the togetherness of Ukraine (on the example of the musical and stage action “We will sow the Golden Stone”).

■ In recent years, there has been an increasing interest in Ukrainian choral music of the modern generation of composers. Hanna Havrylets' choral works are topical for performers and scholars. The musical and stage performance “We will sow the Golden Stone” is an example of embodiment the idea of united Ukraine, which was preserving its actuality during the all history of the country. Hanna Havrylets is an artistic figure, whose creative work unites Western and Eastern Ukraine. She was born in Galicia, studied and worked in the capital city. Her music reached Eastern Ukraine, where the artist's choral works are performed by almost every choir group and where they have become the favorite among performers and listeners. Concerning choirs of Kharkiv region, we should mention the Chamber Choir named after Viacheslav Palkin of Kharkiv Regional Philharmonic Society, the Opera Studio Choir and the Student Choir of Kharkiv National University of Arts named after Ivan Petrovych Kotliarevsky, the Student Choir of Kharkiv State Academy of Culture.

Research aims and methods. We tried to identify Hanna Havrylets' choral works' characteristic features, which are a symbol of the nation's unity in the contemporary Ukrainian musical space, as well as some religious, philosophical and traditional folk features of the national identity, which perform the unifying function in the Ukrainian musical art.

Research results. The features of H. Havrylets' works that connect the cultural poles became a religious orientation (appeal to the Orthodox tradition), reliance on folklore and national historical and cultural traditions, which, combined with professional skills and composer talent, allowed her to create unique creative projects. One of such projects is the musical stage performance “We will sow the Golden Stone” (1997). The work was created for the People's Artist of Ukraine Nina Matviyenko (soloist), a choir of boys and a symphony orchestra, the author of the poems is Sofiya Maidanska. Its uniqueness is in the fact that it combines almost all the genres of Ukrainian folk music in one piece united by the only idea of covering all the milestones of Ukrainian history starting from the World Creation and up to the present days.

The artistic method of synthesizing musical and stage performance has a multi-level manifestation. Synthesis of art types (music, fine arts, choreography

and theater) is supplemented with synthesis of styles, genres, and contents. H. Havrylets skillfully combines peculiarities of artistic thinking, characteristic of Ukrainian folklore, with contemporary composer vision; also the folkloric manner of singing – with the academic.

Having considered the musical and stage performance “We will sow the Golden Stone” by H. Havrylets, we found common for Ukrainian culture and art features, which support the idea of unity and collegiality of Ukraine. These common religious, folkloric, philosophical features constitute a single spiritual system of the national culture. Due to her composer talent, H. Havrylets created a complete picture of author’s vision of united Ukraine, embodied in her work all major milestones of the country’s history (from the ancient times and up to the present days), traditions and beliefs of the Ukrainian people (religious and everyday ones), their identity by including regional features into a single system of the Ukrainian nation’s values in the past and the present. An analysis of the work by H. Havrylets gives reason to believe that the composition of the work is carried out on the principle of “unity and diversity”, the use of which contributes to a more vivid expression of its main idea. The unique, original features of the different eras of the history of Ukraine, its geographical regions, the art of its outstanding creators (composers, poets and performers) are combined into a single “portrait” of the Ukrainian nation, in a common image of its mentality and culture.

Summary. Thus, in the process of analyzing the musical stage performance “We will sow the Golden Stone” the religious, folklore, and worldview signs of national identity were revealed, bearing the idea of the collegiality of the Ukrainian people. Religious signs include reproduction by the composer of Pagan tradition, coverage of the Pagan era, for which ritual folklore of the ancient Slavs was used; subsequently – and Orthodox symbolism, in praising the original Christianity and the Cossacks as the defender of their native land, thanks to the appeal to the genres “koliadka”, “szhedrivka” (traditional songs usually sung on Christmas holidays), historical songs, works of authors known throughout Ukraine. The folklore signs of the national identity of the work embodying the idea of the collegiality of Ukraine include the use of folklore primary sources collected in different parts of Ukraine by Nina Matviyenko, as well as the coverage of all genres of Ukrainian folklore reflected the foundations of the worldview and everyday life of the people of all regions of the country. An expression of the ideological foundations of national identity and unity became the composer’s coverage of milestones in the history of

Ukraine, historical events that happened with Ukraine as a whole – the Golden Horde' invasion, the exploits of the Zaporozhian Sich, events of the twentieth century, which were tragic for both, Western and Eastern Ukraine. It was in these events that the eternal desire of the Ukrainian people for freedom was clearly manifested, they became symbols of his struggle for territorial integrity and his own religion and self-expression (national consciousness, culture, art), for an ideal future.

Since the historical process of unity of the Ukrainian nation has not yet been completed, the problems of this study within the framework of Ukrainian musical art have prospects for further development. ■ **Key words:** *Ukraine, collegiality, choral work by Hanna Havrylets, composer, traditions, ritual folklore, historical eras, the principle of unity and diversity.*

Постановка проблеми. Україна як держава від Київської Русі існувала і продовжує існувати понині в складних історичних умовах. Її єдність була хиткою впродовж більш ніж тисячоріччя; отже, тема соборності України зберігає злободенність протягом майже всієї історії країни. Як відомо з історичних джерел (Бойко, О., 2012; Греченко, В. та ін., 2006; Слюсаренко, А. та ін., 2000), особливо гостро проблема соборності постала у XX ст., на його початку, коли 1918 р. відбулися перші спроби створити єдину українську державу, та наприкінці, коли Україна отримала самостійність. Однак процес поєднання Заходу та Сходу України відбувається й досі, що робить звучання теми соборності нації актуальним як для митців, так і для науковців. Такі ментальні засади, як національна самобутність, звертання до культурної традиції, прагнення до творчої самореалізації та свободи стають запорукою об'єднання нації. Творчість Ганни Гаврилець несе в собі позначені якості, втілюючи ідею соборності нації у музично-культурному пласті сучасного життя, яскравим прикладом чого є створене композиторкою музично-сценічне дійство «Золотий камінь посіємо», якому присвячене дане дослідження.

Мета дослідження – виявити в хоровій творчості Г. Гаврилець характерні риси, що символізують ідею соборності української нації;

релігійні, фольклорні, світоглядні ознаки національної самобутності, що виконують об'єднуючу функцію у сучасному українському музичному мистецтві. **Об'єктом дослідження** є хорова творчість Г. Гаврилець, **предметом** – відтворення в ній релігійних, фольклорних, історичних особливостей української музичної культури, простежене на матеріалі музично-сценічного дійства композиторки «Золотий камінь посіємо».

Результати дослідження. Ганна Гаврилець є митецькою постаттю, творчість якої об'єднує Захід та Схід України. Народившись на Галичині, отримавши освіту та працюючи у столиці, вона створила музику, яка дісталася Східної України, де хорові твори митця виконуються майже кожним хоровим колективом, здобувши любов виконавців та слухачів. Серед таких хорових колективів на Харківщині слід назвати Камерний хор імені В'ячеслава Палкіна Харківської обласної філармонії, хор оперної студії Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського, його ж студентський хор, а також студентський хор Харківської державної академії культури.

Рисами, що поєднали культурні полюси, в творчості Г. Гаврилець стали релігійна спрямованість (звертання до православної обрядовості), спирання на фольклорний ґрунт та національні історико-культурні традиції, що у поєднанні з професійними прийомами та композиторським даруванням дозволило їй створювати унікальні творчі проекти. Одним з таких проектів є музично-сценічне дійство «*Золотий камінь посіємо*» (1997).

Твір на вірші Софії Майданської був написаний для народної артистки України Ніни Матвієнко, хору хлопчиків та симфонічного оркестру. Саме він розпочинає третій з напрямів хорової творчості композиторки: унікальність його полягає у поєднанні майже всіх жанрів українського музичного фольклору в одному творі, об'єднаному ідеєю охопити всі віхи історії України, від створення світу до теперішнього часу. Музично-сценічне дійство «Золотий камінь посіємо» відображує історичні етапи розвитку українського Відродження і являє собою, за виразом О. Бенч, «музично-історичну енциклопедію» (Бенч, О., 2009, с. 69) процесу становлення національного Новітнього Відродження у музичному мистецтві.

Драматургія дійства складається за сценарієм, створеним історією України. Композитор надає характеристику історичним періодам шляхом використання фольклорних та світських жанрів, які були розповсюджені в Україні у той чи інший час. Музично-сценічне дійство «Золотий камінь посіємо» складається з шести частин, у яких відродження знаходить символічне відбиття через сакральну тематику: шість днів творення світу – шість частин, в яких відображається творення України. Кожна частина дійства є «знаком-символом епохи», яку представляє (там само). Отже, композиторка поділяє історію України, виокремлюючи у частинах твору головні, на її думку, епохи, а саме: 1 ч. – «Створення світу», 2 ч. – «Весна світу», 3 ч. – «Русь прадавня», 4 ч. – «Княжа доба», 5 ч. – «Козацька держава», 6 ч. – «Ввійди і ти у цей собор».

Використаний у музично-сценічному дійстві метод художнього синтезу має багаторівневий прояв. Синтез видів мистецтва (музика, образотворче мистецтво, хореографія, театр) доповнюється синтезом стилів, жанрів, змістів. Г. Гаврилець майстерно поєднує особливості художнього мислення, властиві українському фольклору, з сучасним композиторським поглядом. Характерним є поєднання академічної та народної вокальної манери виконання. Г. Гаврилець звертається майже до всіх вокальних жанрів українського фольклору. Це – повне коло календарно-обрядових пісень, які зібрані Ніною Матвієнко в різних регіонах України (ідея соборності). Серед них – колядки, щедрівки, канти, веснянки, русальні, купальські, петровські, чумацькі, жнивні, весільні пісні.

Принцип єдності та різноманітності проявляється як на основі співвідношення окремих творів, так й у контексті всього монументального дійства «Золотий камінь посіємо». Зібрані зі всієї України Ніною Матвієнко пісні виступають як прояв синтезу єдності та різноманітності: єдність – Україна, різноманітність – різні її регіони, кожен з яких має свої відмінності у загальній єдиній традиції. Названий принцип застосований і до самого фольклорного матеріалу. Яскравим прикладом цього є використання жанру купальських пісень, які виконувались під час язичницького свята весняного рівнодення Івана Купала, що співпадало за церковним календарем з християнським святом

Різдва Іоанна Хрестителя. Отже, єдність – це слов'янська спільнота, різноманітність – докорінна зміна її світогляду. Принцип єдності та різноманітності композитор використовує і в обробках. Так, в колядці «Нова радість» виявом принципу єдності можна вважати єдиний вербальний текст, що тричі повторюється, а різноманітності – варіативне розгортання музичної тканини. В п'ятій частині цей принцип композитор інтерпретує особливим чином, втілюючи ідею єдності «оспівуванням» історичної епохи, а саме XVII ст., ідея ж різноманітності представлена творами різних композиторів, стилів, епох (Д. Бортнянський, Д. Туптало, Г. Сковорода, М. Ділецький, К. Чеченя). В шостій частині Г. Гаврилець залишається вірною принципу єдності та різноманітності, використовуючи твори композиторів XX ст., яких зв'язує приналежність школі Мирослава Скорика; в той же час, його учні є яскравими особистостями українського музичного мистецтва (О. Ківа, Є. Станкович, Г. Гаврилець).

Музично-сценічне дійство «Золотий камінь посіємо» постає як мікросвіт творчості Г. Гаврилець, оскільки весь фольклорний напрям хорової музики митця у цьому творі узагальнюється. Зацікавленість композитора фольклором продовжується й поза межами дійства. Всі наступні обробки, створені Г. Гаврилець, можна вважати другою хвилиною третього з напрямів її творчості, що був розпочатий дійством «Золотий камінь посіємо».

За задумом композитора, загальне коло дійства утворюється завдяки існуванню внутрішніх кіл. Принцип «циклу у циклі» простежується на різних рівнях твору. Так, основою драматургії дійства є втілення в ньому історичних циклів. Використання у повному обсязі календарно-обрядових пісень щорічного циклу також складає внутрішнє коло. Поруч із великими циклами, Г. Гаврилець використовує малі цикли в середині частин. Прикладом цього є диптих «Весняні забави» у другій частині дійства. Характерною рисою композиторського стилю є застосування репризності, як вербальної, так і музичної, що є втіленням ренесансної символіки кола. Так, текстова реприза наявна в обробці «Зайчику, зайчику», а музична – в циклі «Весняні забави», де наприкінці обробки «Ой, на горі льон» з'являється музичний матеріал «Зайчику, зайчику».

Перша частина дійства має символічну «ренесансну» назву **«Створення світу»** й втілює найдавніші часи та зародження життя на землі. Частина призначена для симфонічного оркестру й читця і представлена як музично-хореографічний епізод, в якому не передбачається вокально-хорового звучання. Лише голос солістки, як «голос за кадром», проголошує текст Софії Майданської «Коли не було з нащада світа». Хореографія у цьому епізоді грає провідну роль – через танець створюється узагальнений образ первинного людства.

Друга частина дійства – **«Весна світу»** – за задумом композитора, є втіленням дитинства (юності) слов'янської нації. Вона складається з циклу веснянок, русальної та жнивної («Орел поле поорав») пісень, охоплюючи не тільки весняний, а й літній цикл у повному обсязі. Таким чином, за концепцією Г. Гаврилець, «весна світу» трактується не за календарними ознаками, а за тими язичницькими традиціями української нації, що до сьогодні збереглися у її співах.

Цикл веснянок розташований на початку частини, адже саме веснянка пов'язана з дитячою та юнацькою традицією виконання, що на рівні не тільки змісту, але й хорового тембру сприяє розкриттю символіки народження світу. Цикл веснянок має специфічну внутрішню конструкцію. Він утворений композитором з трьох номерів: пісні для сопрано-соло «Ой, ти, соловейку», що постає як вступ, та хорового диптиху «Весняні забави», в склад якого входять обробки українських веснянок «Зайчику, зайчику» та «Ой, на горі льон».

Третя частина «Русь прадавня» є втіленням язичницького періоду історії прадавніх слов'ян. Ця частина продовжує не тільки історичний, але й календарно-обрядовий цикл, який представлений головним літнім святом – Івана Купала. Як зазначає А. І. Іваницький (2004), свято літнього сонцестояння, а саме Івана Купала, було центральним святом давніх слов'ян. В цей час часто відбувались сватання та весілля, тому це також свято молоді. Свято Івана Купала мало ритуальне значення: купальські вогні вважались жертковними та очищувальними.

Перший номер частини – це музично-хореографічний епізод «Заклинання. Жертвоприношення», а останній – обробка пісні «Що Петрівочки дві неділечки». Поява християнської тематики (Петровський

пост, який закінчується 12 липня на свято Святих первоверховних апостолів Петра і Павла) свідчить про перехідний від язичництва до християнства духовний період в історії слов'ян, коли поступово відбувалося проникнення церковного календаря у обрядовий. Композиторка використовує в цій частині купальські пісні «Сьогодні Івана, а завтра Купала», «Купалочка», які виконувались під час святкування язичницького свята весняного рівнодення, що співпадало за церковним календарем із християнським святом Різдва Іоанна Хрестителя. Інші пісні, що звучать в цій частині, мають весільну та передвесільну тематику – «Засвічу свічу», «Ой, до бору стежечка», «Що петрівочки дві неділечкі».

Четверта частина дійства звернена до християнської Русі, про що свідчить назва «*Княжа доба*», бо саме князь Володимир охрестив Русь. Перший номер частини, музично-хореографічний епізод «Слава Стольному Києву», втілює велич та могутність Київської держави того часу – як відомо, Київська Русь була найвпливовішою державою Європи IX–XI ст. Наступні три номери четвертої частини – обробки колядок і щедрівок. Фольклорною основою четвертої частини є зимовий обряд, бо саме він пов'язаний з християнською тематикою – свята Різдва Христового. Перша обробка – колядки «Нова радість» – оспівує головну ідею свята – народження Спасителя. Друга колядка, «Гой питалася княжа корона», є авторською; за змістом вона призначена господині дому. Третя обробка – щедрівки «У нашого пана» – господарю дому. Г. Гаврилець, зберігаючи аутентичну традицію фольклорного виконавства, розташовує колядки саме у такій послідовності, як їх традиційно виконували при колядуванні. Про звертання композиторки до християнського періоду української історії свідчить використання на початку та кінці обробки дзвону, що, як відомо сповіщав про початок та кінець богослужіння. Це знов створює коло (ренесансний символ). Загальний характер обробки – святковий, урочистий, величний, що підкреслює мажорний лад, танцювальний ритмічний малюнок, насичений пунктиром та шістнадцятими.

Крім релігійної та народної обрядовості, Г. Гаврилець відтворює в четвертій частині історичний факт татаро-монгольської навали, вводячи музично-хореографічний епізод «Орда», під час якого звучить

текст із «Слова о полку Ігоревім», де йдеться про князівську міжусобицю, що призвела до ослаблення Київської Русі та втрати її державності. Після симфонічного номеру, як його логічне продовження, йде «Плач-колискова» – свого роду панахида за упокій душ загиблих від татар слов'ян. Вокальне соло є втіленням, з одного боку, образу матері, яка співає колискові, а з іншого – образу матері-землі, яка надає довічний pokій своїм дітям-воїнам, що загинули, захищаючи її та народ.

П'ята частина дійства – «Козацька держава» – відтворює епоху Запорізької Січі (XIV–XVI ст.), що припадає на час італійського Відродження. Ренесансні ідеї мали своє відображення і в українській культурі того часу. Насамперед, козацтво було українським втіленням ренесансного образу воїна-лицаря з такими характерними рисами, як честь, благородство, духовність. Головною метою козацького війська було збереження первісного християнства, саме тому Г. Гаврилець використовує духовні хорові твори видатних композиторів українського походження. Так, урочисто та святково, п'яту частину дійства розпочинає один з найвідоміших хорових концертів Д. Бортнянського «Господи, силою твоєю». Також Г. Гаврилець використовує твори інших українських авторів XVII ст. Серед них – богослов та письменник Д. Туптало (другий номер дійства, кант «Мати милосерда» в обробці Г. Гаврилець), філософ, поет та педагог Г. Сковорода (шостий номер, «Стоїть явір над горою» в обробці К. Чечені), композитор, теоретик М. Ділецький (сьомий номер, танець). Крім творів авторів XVII ст., Г. Гаврилець використовує фольклорні обробки свого сучасника, керівника ансамблю давньої музики Костянтина Чечені (п'ятий номер, «А у полі річка»), а також власні. Серед останніх – обробки кантів «Мати милосерда», «Щиголь тугу має», обробка української народної пісні «Ой, горе тій чайці». Вибір композиторкою жанру канта як першоджерела пов'язаний з тим, що саме XIV ст. є часом його виникнення.

З тією ж історичною епохою пов'язана поява таких жанрів українського фольклору, як історичні, козацькі, соціально-побутові, сатиричні пісні. У зв'язку з цим поширюється епічне виконавство – мистецтво кобзарів, тому останнім номером Г. Гаврилець вводить виступ сучасного українського кобзаря, заслуженого артиста України Тара-

са Силенка із народною піснею «Ой, полети, галко», в якій оспівується велич Запорізької Січі. Використання творчості сучасного кобзаря є втіленням у дійстві образу Козацької держави, оскільки саме кобзарі були співцями героїчних подвигів козацького війська. Кобзарське виконавство, з одного боку, постає символом козацької епохи, з іншого – періоду національно-визвольної боротьби (XVII–XVIII ст.) та національного відродження (XIX ст.). Доля кобзарства є трагічною, особливо у першій третині XX ст., коли відбулося масове знищення кобзарів як носіїв духовної та національної культури українського народу. Оскільки шоста частина дійства репрезентує історію XX ст., виконання кобзарем останнього номеру п'ятої частини є зв'язкою між ними.

Задля втілення колориту XVII ст. Г. Гаврилець в п'ятій частині дійства поєднує свої обробки з творами видатних авторів того часу, зі старовинними та сучасними обробками давньої музики, з кобзарським виконавством. Відбувається співставлення вокальної, хорової та інструментальної музики; в образній сфері поєднуються світська, духовна і фольклорна лінії. Все це можна трактувати як новий рівень втілення принципу єдності та різноманітності: твори різних авторів, стилів, епох, видів виконавства поєднані задля побудови єдиного образу України в певний історичний час (XVII ст.).

Шоста частина дійства «Ввійди і ти у цей собор» зосереджена на фактах української історії XX ст. Вступний текст С. Майданської оповідає про тяжкі часи гніту української інтелігенції як провідного представника національного руху до свободи у сталінських концтаборах в першій половині XX ст. Для характеристики епохи Г. Гаврилець використовує твори композиторів XX ст. Перший номер – Камерна кантата О. Ківи на вірші П. Тичини, другий номер – обробка народної пісні «Шуміла ліщина» М. Скорика, третій – «Глибокий колодязю» Є. Станковича. Фінал дійства (четвертий номер) належить перу Г. Гаврилець. Звернення до творів саме цих композиторів не випадкове. Мирослав Скорик є вчителем та професійним наставником Олега Ківи, Євгена Станковича та самої Ганни Гаврилець. Тим самим композиторка знов спирається на принцип єдності та різноманітності: один вчитель, одна композиторська школа М. Скорика демонструє

розмаїття творчих індивідуальностей учнів, які є яскравими особистостями українського національного музичного мистецтва.

Останній номер дійства є гімном, що славить український народ, оспівуючи час початку самостійного життя країни з надією на щасливе та велике майбутнє. В своєму поетичному тексті Софія Майданська возвеличує свій народ з його прадавньою і тяжкою долею. Перший куплет оспівує єднання небесного та земного його буття, порівнюючи сучасний український народ з молодими гілками оновленого дерева, яке є символом всього його історичного життя:

«О, великолюдні хори в піднебесі
Моєї Батьківщини! Серед них
І я співаю кожною обростю
Свого оновленого верховіття!»

В приспіві людина-особистість постає частиною нації як єдиного цілого під охороною покровительки українського народу Оранти:

«Ввійди і ти у цей собор, поглянь,
В найменшій краплі першого дощу
Дзвенить шатер нетлінної будови,
З якої дивиться на нас Оранта...»

Поетеса використовує ряд метафор та символів. Так, у фразі «В найменшій краплі першого дощу дзвенить шатер нетлінної будови» С. Майданська наголошує на тому, що божественне єство та його могутність проявляються навіть у найменшій частині земного буття. Словосполучення «Перший дощ» є символом божественної волі до оновлення, нового етапу в новітній історії українського народу. Перші чотири рядки другого куплету є порадою приймати з вдячністю та смиренням Божу волю та благодать. Ідея другої строфи – з радістю приймати надані Богом блага і укріплятися у вірі в милосердя Богородиці – заступниці за наш народ перед Богом. Фінал дійства є втіленням ідеї оновлення, відродження та соборності української нації.

Висновки. Таким чином, в процесі аналізу музично-сценічного дійства «Золотий камінь посіємо» виявлені релігійні, фольклорні та світоглядні ознаки національної самобутності, що несуть ідею соборності українського народу. До релігійних ознак належить відтворення композиторкою язичницької традиції, висвітлення язичницької доби, для чого використаний обрядовий фольклор прадавніх слов'ян; згодом – і православної, в оспівуванні первісного християнства і козацтва як захисника рідної землі, завдяки звертанням до колядок, щедрівок, історичних пісень, творів відомих по всій Україні авторів. До фольклорних ознак національної самобутності твору, що втілюють ідею соборності України, належать використання фольклорних першоджерел, зібраних в різних куточках України Ніною Матвієнко, як і охоплення всіх жанрів українського фольклору, у якому відбиваються основи світогляду і повсякденного життя народу всіх регіонів країни. Виразом світоглядних засад національної самобутності і єдності стало висвітлення композиторкою віх історії України, тих історичних подій, що трапилися з Україною в цілому – навали Золотої Орди, подвигів Запорізької Січі, подій XX ст., які були трагічними як для Західної, так і для Східної України – подій, що яскраво виявили довічне прагнення українського народу до свободи, стали символами його боротьби за територіальну цілісність та власне віросповідання й самовираження (національна свідомість, культура, мистецтво), ідеальне майбутнє.

Отже, музично-сценічне дійство «Золотий камінь посіємо» Ганни Гаврилець є унікальним твором, в якому композиторка своїм даруванням створила цілісну картину авторського бачення єдиної соборної України, охопивши в творі основні віхи історії країни, традиції та вірування її народу, втілила його самобутність, об'єднавши регіональні ознаки в єдину систему цінностей української нації у минулому та сучасності.

Оскільки історичний процес єднання української нації ще не завершений, проблематика цього дослідження щодо українського музичного мистецтва має перспективи подальшого розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

Бенч, О. (2009). Фольклорні архетипи у хоровій творчості Ганни Гаврилець. *Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського* (75). *Композитор і сучасне соціальне середовище*. Київ: Національна музична академія України імені П. І. Чайковського, 68–69.

Бойко, О. Д. (2002). *Історія України*. (Вид. 2-ге, доп.). Київ: Видавничий центр «Академія», 656.

Греченко, В., Чорний, І., Кушнерук, В., Режко, В. (2006). *Історія світової та української культури*. Київ: Літера, ЛТД, 480.

Іваницький, А. І. (2004). *Український музичний фольклор*. Вінниця: Нова книга, 320.

Слюсаренко, А. Г., Гусев, В. І., Дрожжин, В. П., Козицький, М. Ю., Колесник, В. Ф. (2000). *Новітня історія України (1900–2000)*. Київ: Вища школа, 663.

Сухомлінова, Т. П. (2012). Проблеми періодизації хорової творчості Ганни Гаврилець. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*, 36. Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського, Харків, 338–348.

REFERENCES

Bench, O. (2009). Folklorні arkhetypy u khorovii tvorchoosti Hanny Havrylets [Folk archetypes in choral art by Hanna Havrylets]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho – Scientific Bulletin of the National Music Academy of Ukraine named after P. I. Tchaikovsky* (75). *Kompozytor i suchasne sotsialne seredovyshche [A composer and modern social environment]* Kyiv: National Music Academy of Ukraine named after P. I. Tchaikovsky, 68–69 [in Ukrainian].

Boiko, O. D. (2002). *Istoriia Ukrainy [History of Ukraine]*. (2nd ed., rev.). Kyiv: Akademiia, 656 [in Ukrainian].

Hrechenko, V., Chornyi, I., Kushneruk, V., Rezhko, V. (2006). *Istoriia svitovoi ta ukrainskoi kultury. [The history of world and Ukrainian culture]*. Kyiv: Litera, LTD, 480 [in Ukrainian].

Ivanytskyi, A. I. (2004). *Ukrainskyi muzychnyi folklor [Ukrainian folk music]*. Vinnytsia: Nova knyha, 320 [in Ukrainian].

Sliusarenko, A. H., Husiev, V. I., Drozhzhyn, V. P., Kozytskyi, M. Yu., Kolesnyk, V. F. (2000). *Novitnia istoriia Ukrainy (1900–2000) [The Newest History of Ukraine (1900–2000)]*. Kyiv: Vyscha shkola, 663 [in Ukrainian].

Sukhomlinova, T. P. (2012). Problemy periodyzatsii khorovoi tvorchosti Hanny Havrylets. [Problems of Periodization of Choral Art by Hanna Havrylets]. *Problemy vzaiemodii mystetstva, pedahohiky ta teorii i praktyky osvity – The problems of interaction of art, pedagogics and theory and practice of education*, 36. Kharkiv National University of Arts named after I. P. Kotlyarevsky. Kharkiv, 338–348 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.05.2019 р.